

тим, що безпосередньо метою кодифікації є забезпечення єдиного систематизованого регулювання відносин у певній сфері, в результаті якого законодавство буде розвиватися. Водночас, варто зазначити, що *кодифікація являє собою діяльність уповноваженого законодавчого органу, що полягає у змістовій переробці норм права, пов'язаних спільним предметом регулювання та їх об'єднання в єдиному акті*.

Кодифікація відповідає способу систематизації, при якому відбуваються підготовка і прийняття нового кодифікованого нормативно-правового акта, в основу якого покладено діючі раніше нормативно-правові акти, що піддані перегляду. Крім того, при кодифікації (кодифікуванні) можуть запроваджуватися абсолютного нові кодифікаційні нормативно-правові акти.

Втім, наприклад, Т. Н. Радько вказує, що кодифікація як вид систематизації, являє собою особливу змістовну форму упорядкування нормативного матеріалу, отже виводить даний вид діяльності за межі систематизації. Щодо цілей, способів та обсягу систематизації законодавства думки вчених розділились на протилежні.

Отже, необхідно зазначити, що кодифікація нормативно – правових актів є одним з найважливіших способів упорядкування чинного законодавства завдяки якому усуваються колізії норм права, виявляються пробіли і неточності законодавства. Також варто зазначити що завдяки кодифікації нормативно-правових актів полегшується пошук потрібної норми права, що пришвидшує роботу відповідних суб'єктів правозастосування. Саме тому цей вид систематизації потребує подальшого всебічного дослідження, удосконалення з метою належної роботи державних і не державних організацій, має на меті подальший позитивний розвиток нашої держави.

Одержано 13.04.2019

УДК 340.142

Максим Олегович ШЕПІТЬКО,

курсант групи Ф4-101 ХНУВС

Науковий керівник: доктор юридичних наук, доцент Слинко Д. В.

СУДОВИЙ ПРЕЦЕДЕНТ ЯК ДЖЕРЕЛО ПРАВА В НАЦІОНАЛЬНІЙ ПРАВОВІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ

З розвитком суспільства та суспільних відносин все більше розвиваються такі додаткові джерела права як судовий прецедент у правових системах романо-германської правової сім'ї. В Україні на сьогодні судові органи часто використовують судовий прецедент при вирішенні юридичних ситуацій.

Судовий прецедент – це рішення з конкретної справи, яке завдяки обґрунтуванню стає правилом, обов'язковим для всіх судів тієї самої або нижчої інстанції при розгляді аналогічних справ. Підставою застосування судового прецеденту є обґрунтування, що жодна зі всіх чинних правових норм не відповідає

певному випадку. В основі обов'язковості прецеденту лежить принцип, згідно з яким судді повинні поважати прецедент, встановлений попередніми рішеннями, тобто якщо виникає аналогічна справа, яку вже вирішували за допомогою судового прецеденту, то дану справу суддя повинен вирішити тим же самим шляхом, що було вирішено і попередню ідентичну справу.

Судовий прецедент здатний оперативнo й адекватно реагувати на всі зміни суспільного життя й у більшості випадків здійснювати ефективніше вирішення справ ніж нормативно-правові акти. Перевагою прецедентного права є оперативне врегулювання суспільних відносин, відсутність прогалин у праві. Такі умови є перевагою для судового прецеденту над діючими нормативно-правовими актами.

У будь-якій національно-правовій системі судовий прецедент характеризується певними особливостями, проте можна виокремити такі його основні ознаки:

- 1) є результатом судової нормотворчості та має нормативний характер;
- 2) переважно формується вищими судовими інстанціями;
- 3) має обов'язковий характер для нижчих судів; вищі судові інстанції зв'язані своїми попередніми прецедентами і не повинні відхилятися від них без очевидної необхідності; у силу цього судовий прецедент є обов'язковим також для всіх суб'єктів права, у тому числі для державних органів і посадових осіб;
- 4) є писаним джерелом, який підлягає оприлюдненню в бюлетенях або інших офіційних виданнях;
- 5) має казуїстичний характер, створюється внаслідок вирішення конкретних, окремих казусів (випадків), що породжує множинність прецедентів, їх певну неузгодженість.

У юридичній літературі виокремлюють два види судового прецеденту – обов'язковий прецедент та переконливий прецедент.

Обов'язковий прецедент створюється виключно вищими судовими інстанціями. Якщо факти, виявлені судом з розглянутої справи досить схожі, а також якщо попереднє рішення ухвалене вищим судом або судом рівної юрисдикції, суд зобов'язаний додержувати попереднього судового прецеденту.

За законом обов'язковий прецедент є прецедентом, якого слід дотримуватися усім нижчим судам у рамках правових систем загального права.

Переконливий прецедент – це рішення, яке не є обов'язковим, але визнається корисним і тому суддя може врахувати його при прийнятті рішення.

Переконливий прецедент створюється рішенням нижчих судових інстанцій та рішеннями прийнятими судами загального права. У справі в якій ще не виникало прецеденту суди часто покладаються на переконливий прецедент судів інших юрисдикцій, які раніше мали справу з подібними питаннями. Переконливий прецедент може бути обов'язковим через його використання вищим судом.

В Україні судовий прецедент не є обов'язковим джерелом права. Однак існує низка чинників, що сприяють запровадженню судового прецеденту в Україні.

По-перше це недосконалість законодавства, наявність і в ньому суперечностей, колізій і прогалин.

Наступним чинником є те, що судова влада в нашій державі наділена правом визнавати недійсними норми органів влади й управління і скасовувати їх. Це свідчить про розширення компетенції судових органів.

Одним із чинників утвердження судового прецеденту як джерела права в Україні є прийняття Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» від 23 лютого 2006 року. Даний нормативно-правовий акт визначає практику Європейського суду з прав людини джерелом права в Україні. Тобто, положення зазначеного законодавчого акту свідчать про те, що в Україні судовий прецедент прийнятий Європейським судом з прав людини є офіційно визнаним джерелом права.

У зв'язку з цим при розгляді справ суди повинні застосовувати Конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод та практику Європейського суду з прав людини як джерело права.

Так, стаття 8 Кодексу адміністративного судочинства України зобов'язує суд при вирішенні справ керуватися принципом верховенства права, пов'язуючи його, зокрема, з необхідністю враховувати судову практику Європейського Суду з прав людини.

Також у ч. 2 ст. 8 та ч. 5 ст. 9 Кримінального процесуального кодексу України від 13.04.2012 року зазначено, що принцип верховенства права у кримінальному провадженні та кримінальне процесуальне законодавство України застосовується з урахуванням практики Європейського суду з прав людини.

Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» в українській правовій системі виникла низка проблем пов'язаних із правовими колізіями. Всі рішення Європейського суду з прав людини сьогодні є джерелом української системи права і повинні бути прийняті до уваги при розгляді справ національними судами. Також суди повинні застосовувати та тлумачити Конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод в такому самому руслі як і Європейський суд з прав людини.

Таким чином, зважаючи на все вище викладене, слід констатувати, що судовий прецедент в Україні на сьогодні залишається необов'язковим джерелом права. Однак, судові прецеденти Європейського суду з прав людини в обов'язковому порядку повинні застосовуватися національними суддями.

Одержано 23.04.2019

